

Xatirələrdə yaşayanlar

Azərbaycan pediatriyasının qürur qaynağı

Dünya şöhrətli alim, tibb elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının müxbir üzvü, Rusiya Elmlər Akademiyasının üzvü, Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureatı, “Şöhrət” və “Şərəf” ordenli Adilə Namazovanın anadan olmasının 98-ci ili tamam olur.

Adilə xanım milli genofondumuzun sərvəti olan uşaqlarımızın sağlam gələcəyi üçün qəhrəmancasına mübarizə aparıb, cəmiyyətin xeyrinə vaxtını, biliyini əsirgəməyib. 1926-cı ilin sentyabrında Ağdam rayonunun Seyidli kəndində dünyaya göz açıb. Yaddaşlarda xeyirxah insan, mahir həkim, istedadlı pedaqoq, elm təşkilatçısı kimi qalıb. 1949-cu ildə Tibb İnstitutunu uğurla bitirən Adilə xanım doğma yurdu Ağdama qayıdıb rayon uşaq məsləhətxanasının rəhbəri kimi çalışıb. Gələcəyin alimi bilik və bacarığını daha da artırmaq, səhiyyənin inkişafına öz töhfəsini vermək üçün təhsilini davam etdirib, elmi axtarıslara başlayıb. O, səhiyyə sahəsindəki xidmətlərinə və tibb elminə verdiyi töhfələrinə görə 1971-ci ildə keçmiş SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının müxbir üzvü seçilən ilk azərbaycanlı qadın alim olub.

Ulu öndər Heydər Əliyev akademik Adilə Namazovanı Azərbaycanda elmi pediatriyanın banisi adlandıırırdı. Adilə xanım xatirələrində bildirdirdi ki, onun kadr hazırlığı sahəsində gərgin fəaliyyətinə Ümummilli lider və akademik Zərifə Əliyeva hər zaman dəstək olublar. Müstəqillik dövründə də Ulu öndər Adilə xanımın sədri olduğu Azərbaycan Pediatriya Assosiasiyasının fəaliyyətini hər vaxt ilə dəstəkləyib.

Öz sahəsini sevməsi və elmə bağlı olduğu qədər ölkəmizin ictimai həyatında da yaxından iştirak edən akademik 1972-ci ildə Azərbaycan Pediatriya Assosiasiyasının (APA) sədri, 1973-cü ildə isə SSRİ Uşaq Həkimləri Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü olub. 1995-ci ildə Türkdillil Ölkələrin Pediatriya Assosiasiyasının vitse-prezidenti, Ümumdünya Pediatriya Assosiasiyası İdarə Heyətinin üzvü seçilib.

Adilə xanım uzun illər Azərbaycan Respublika Qadınlar Cəmiyyətinin və Sovet Qadınları Komitəsinin Rəyasət Heyətinin üzvü kimi bu sahədə geniş fəaliyyət göstərmiş, tez-tez qadınların, uşaqların vəziyyəti haqqında çıxışlar edərək hökumətin, parlament üzvlərinin diqqətini həmin problemə yönəldib. Azərbaycan torpaqlarının ermənilər tərəfindən işğalı, bir milyondan artıq soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşdüyü dövrdə keçmiş SSRİ-nin millət vəkili kimi yüksək kürsülərdən hər zaman öz sözünü deyib.

Keçmiş sovet ordusunun 1990-cı il yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə Bakıda və ətraf bölgələrdə amansız vəhşiliklər, qırğınlar törətdiyi zaman Adilə xanım Namazova qanıqlara qarşı fəal mübarizə aparıb. O, Xalq artisti bəstəkar Arif Məlikov və fəhlə Sara Vəzirova ilə birlikdə “Salyan” kazarmasına və digər yerlərə gedərək sovet ordusu komandirləri tərəfindən tərksilah edilərək zirzəmilərə salınan 300-dən çox Azərbaycan əsgərinin azad edilmələrinə nail olub.

Adilə xanım uzun illər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin üzvü kimi fəaliyyət göstərmiş. 20 il Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin Elmi-Tibbi Şurasının, eləcə də uzun müddət Azərbaycan Respublikası “Bilik” Cəmiyyətinin tibb bölməsinin sədri olub. O, “SOS Kinderdorf” Uşaq-Kəndlərinin Azərbaycan Assosiasiyası İdarə Heyəti, Bakı şəhəri Nəsimi rayonu Qadınlar Şurası İdarə Heyəti və digər təşkilatlarda öhdəsinə düşən ictimai vəzifəni uğurla icra edib. 1994-cü ildən etibarən uzun müddət Azərbaycan Respublikası Ağsaqqallar Şurasının İdarə Heyətinin üzvü olub. 2002-ci ildə Azərbaycan Respublikası Uşaq Fondunun həmsədri seçilib.

Adilə xanım 350-dən çox məqalənin, 30-dan çox monoqrafiya, dərslik və kitabın, eyni zamanda MDB məkanında “Tibbi etika” adlı ilk dərsliyin müəllifidir. Onun el-

mi-tədqiqat işlərinin nəticələri beynəlxalq elmi jurnallarda dərc olunub, Yaponiya, ABŞ, İngiltərə, Hindistan, Əlcəzair, Avstriya, İtaliya, Türkiyə, Fransa, Almaniya, Rusiya, İsrail, Argentina, Belçika, İspaniya, Misir və digər xarici ölkələrdə keçirilən elmi konqres və konfranslarda dinlənilərək yüksək qiymətləndirilib.

Hələ gənc təbib ikən ölkəmizdə pediatriya elmi məktəbinin olmaması onu narahat edirdi. Odur ki, vəzifə pillələri ilə yüksəldəndən sonra alim Azərbaycanda ilk dəfə E.Əfəndiyev adına 2 saylı şəhər xəstəxanasında xüsusi biokimyəvi laboratoriya və ürək-tənəffüs sisteminin funksional fəaliyyətini müəyyənəndən elektrofizioloji elmi mərkəz yaradıb, istedadlı gənc həkimləri, tələbələrini mərkəzdə elmi fəaliyyətə cəlb edib. Bununla da Azərbaycanda yeni pediatriya elmi məktəbi forma-

laşmağa başlayıb. Alimin yetirmələri onun rəhbərliyi altında böyük həvəslə çalışır, bir-birinin ardınca namizədlik, doktorluq dissertasiyaları müdafiə edirdilər.

Adilə xanım uşaqlarda ürək, qan-damar sistemi xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və səmərəli müalicə üsullarının tapılması ilə dərindən maraqlanıb. O, 1954–1957-ci illərdə Moskvada müəllimi G.N.Speranskinin elmi rəhbərliyi ilə tədqiqat işi üzərində gərgin əmək sərf edib və çalışdığı uşaq xəstəlikləri kafedrasında bu istiqamətdə təcrübəsini artırır.

Alim öz tədqiqatında yeni kompleks elektrofizioloji üsullar – oksigemometriya, pnevmotaxometriya, venoqrafiya, ple-tizmoqrafiya və s. istifadə edərək ilk dəfə uşaqlarda revmatizmin fəal mərhələsində ürək və qan-damar sisteminin funksional

vəziyyətini, ürək əzələsində baş vermiş, o dövərə qədər öyrənilməmiş patoloji dəyişikliklərin mərhələsini, dərəcəsinə öyrənib, şərhini verib, rəşional müalicə üsullarını təklif edib. Adilə xanımın XX əsrin 60-cı illərinə qədər hələ də öyrənilməmiş və tam ümitsiz hesab olunan anadangəlmə ürək qüsurlarının müəyyən edilməsində ciddi səy göstərərək tədqiqatlar həyata keçirib.

Həmyerlimiz bu tədqiqatların yekunlarını ümumiləşdirməklə SSRİ Səhiyyə Nazirliyinin Moskva Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Elmi Şurasında müdafiə etdiyi dissertasiya işi ilə diqqət mərkəzində olub, dünyanın görkəmli alimləri bu elmi işi yüksək qiymətləndiriblər.

Adilə Namazova SSRİ Dövlət İxtira Komitəsindən 5 ixtira vəsiqəsi alıb. O, dünyada ilk və yeganə pediatr idi ki, uşaqlarda anadangəlmə ürək qüsurları zamanı sanbal-

bacarıqla yerinə yetirib.

1999–2000-ci illərdə assosiasiya ABŞ təhsil qrantını qazanır, tibbi bioetika üzrə təhsil proqramı və tədris materialları tərtib olunur. Proqram UNESCO-nun 11-ci sessiyası, Bakı Humanitar Forumu və digər mötəbər beynəlxalq tədbirlərdə, eləcə də Təhsil Nazirliyində təqdim edilir.

APA hazırda da tibb təhsili tədris olunan universitet və kolleclərdə tibbi bioetikanın tədrisi metodikası üzrə tədbirlər keçirir, tədris proqramı əsasında Azərbaycan Tibb Universitetində (ATU) müəllimlər üçün təlimlər təşkil olunur. Bu gün ATU-nun hər bir fakültəsində bioetika fənni 3 dildə tədris olunur. Bu baxımdan uşaq hüquqları haqqında məlumatlılığı artırmaq məqsədilə nəşr olunan “Uşaq hüquqları dünya xalqlarının nağıllarında” kitabı maariflənmə mənbəyi kimi əhəmiyyətli nəşr hesab olunur və imtiyazlı uşaqlar üçün təşkil olunan tədbirlərdə təqdim edilir.

Akademik Adilə Namazovanın Türkiyənin görkəmli elm adamlarından biri, ictimai-siyasi xadim, Azərbaycanın və Ulu öndərin səmimi ürək dostu, Ümumdünya Pediatriya Cəmiyyətinin sədri, professor İhsan Doğramacı ilə sıx dostluq əlaqələri də bir örnəkdir.

Adilə xanım tələbələrinə həkim olmağın necə bir fədakarlıq olduğunu aşılayırdı. Bu peşənin tam mənasında bir könül işi olduğunu deyirdi. Həkim olmaq üçün tibbi biliklərə bələd olmağın kifayət etmədiyini, bu peşədə sənətkar qədər incə, mühəndis qədər intizamlı olmağın vacibliyini öyrətdirdi.

Ömrünün 70 ilə yaxın bir dövrünü səhiyyəimizin, tibb elminin inkişafına, şəxsi nümunəsində yeni həkim nəslinin, yüksək-ixtisaslı tibb mütəxəssislərinin yetişdirilməsinə həsr edən, insanlara şəfqət sovgatı bəxş edən pediatr alim bu yolda səmimiyyətlə, ardıcıl və yorulmadan fəaliyyət göstərmiş.

2020-ci ilin dekabrında tanınmış elm xadimi, ictimai xadim, minlərlə anaya körpələri ilə birlikdə şəfa verən təbib Adilə Namazova dünyasını dəyişib. Onun rəhbərliyi ilə yaratdığı elmi məktəbin yetirməsi olan 60-dan artıq alim namizədlik və doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək təkcə Azərbaycanda deyil, bir sıra xarici ölkələrdə də həkimlik və elmi fəaliyyətlərini uğurla davam etdirirlər.

Təranə TAĞIZADƏ,
Azərbaycan Pediatriya Assosiasiyasının
sədri, tibb üzrə fəlsəfə doktoru